dus niet aan te pas te komen. De aanbevolen methode is nogal arbeidsintensief voor boomgaarden en zal daardoor vrij duur uitvallen. Dickler (3; 4; 5) geeft nog aan, dat sterke belichting van de wortelhals en het stamgedeelte daarboven, misschien door de (verdrogende werking van de) zonbestraling de aantasting daar zou tegengaan of belemmeren. Weg houden van de begroeiing rond de stammen zou dan een gunstig effect hebben.

Bij de teelt van *Prunus triloba* is de bestrijding momenteel tegen de vlinders gericht. Er is zelfs een waarschuwingssysteem voor in gebruik. Op dergelijke meer technische details zal op deze plaats echter niet verder worden ingegaan.

Litteratuur:

1. Bentinck, G. A. & A. Diakonoff, 1968. De Nederlandse Bladrollers (Tortricidae). Monografie nr. 3 van de N.E.V. (201 pp): 101.
2. Bovey, P., 1966. Super-Familie des Trotricoidea; Enarmonia formosana Scop. In: A.S. Balachowsky, Entomologie appliquée à l'agriculture, Tome II (edit. Masson et Cie): 813-817.
3. Dickler, E., 1970. Zur Schädlichkeit des Rindenwicklers Enarmonia formosana Scop. an Süszkirschen. Nachr. Blatt Pfla. schutzd. 22(11): 170-172.
4. Dickler, E., 1972. Untersuchungen zur Biologie und Populationsdynamiek des Rindenwicklers Enarmonia formosana Scop. (Lepid., Tortr.) Mitt. Biol. Bundes Anstalt Berlin-Dahlem, Heft 144: 85-106.
5. Dickler, E. & H. Zimmermann, 1792. Untersuchungen zur Bekämpfung des Rindenwicklers Enarmonia formosana Scop. (Lepid. Tortr.) Mitt. Biol. Bundes Anstalt Berlin-Dahlem, Heft 144: 143-150.
6. Hannemann, H. J., 1961. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera (Teil 48), I. Die Wickler (s.str.) (Tortricidae): 114. In: F. Dahl, M. Dahl & H. Bischoff, Die Tierwelt Deutschlands und der angrenzenden Meeresteile nach ihren Merkmalen und nach ihren Lebensweise.
7. Houtman, G., 1952. Iets over de schorsbeschadiger (Grapholitha woeberiana Schiff.). De Fruitteelt 42 (30): 574-575.
8. Roediger, H., 1956. Untersuchungen über den Rindenwickler Enarmonia woeberiana Schiff. (Lepid. Tortr.). Zeitschr. aangew. Ent. 38: 295 321.
9. Soenen, A. & E. Paternotte, 1972. Enarmonia formosana Scop., een weinig bekende parasiet. Landbouwtijdschr. 25(1): 13-19.
10. Winfield, A. L., 1964. The biology and control of the cherry-bark tortrix-moth. Plant pathol. 13(3): 115-120.

La Albufera, een bedreigd moeras op Mallorca

G. L. OUWENEEL

Toen in 1947 het International Waterfowl Research Bureau (IWRB) startte met het verzamelen van gegevens over de Europese, Noord-Afrikaanse en Zuidwest-Aziatische broed- en overwinteringsgebieden van watervogels, bleek al spoedig in welke precaire situatie deze zich bevonden. Door drooglegging en ontginning waren al veel moerassen geëlimineerd en hetzelfde dreigde voor een nog groter aantal. Wilde nog iets bewaard blijven van de west-palearctische waterwild-populaties dan was een internationale samenwerking, gericht op het behoud van de laatste moerassen en getijdengebieden, dringend noodzakelijk. Onder invloed van deze omstandigheden kwam het MAR-project tot stand, waarin het IWRB, in samenwerking met het World Wildlife Fund

De Levende Natuur 78 (6-7):150-157 (1975)

(WWF), de International Council for Bird Preservation (ICBP) en de Union Internationale pour la Conservation de la Nature et ses Resources (UICN), poogt om de resterende belangrijke waterwild- en steltloperpleisterplaatsen te behouden. Wat is in deze „belangrijk?"

Het IWRB stelde criteria vast waaraan een gebied moet voldoen om het predicaat „van internationale betekenis" te verkrijgen. Een van de criteria is dat een terrein, gelegen op een trekbaan, tijdelijk meer dan 1% van de populatie van een bepaalde soort kan herbergen (5). Op deze wijze kwam men eerst tot een norm met betrekking tot het waterwild en vervolgens ook voor steltlopers, waarbij 2% als criterium wordt gehouden. Tot slot werden ook dertien soorten kolonievogels die veelal in moerassen plegen te broeden, geëvalueerd. Er valt niet aan te ontkomen om dergelijke normen te hanteren, maar ongetwijfeld zijn er meer terreinen die niet of twijfelachtig voor een of meer soorten de minimumnorm bereiken, doch niettemin in het trek- en overwinteringspatroon van waterwild en steltlopers een waardevolle functie bezitten. Alom over Europa liggen dergelijke terreintjes die vaak alleen lokale bekendheid genieten en waarvan ook mag worden aangenomen dat er reeds vele zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen zonder ooit te zijn geregistreerd.

Nu is de Albufera op Mallorca geen onbekend moeras. Noord-Europeanen verblijven veelvuldig op dit eiland en met name via Engelse publikaties werd reeds herhaaldelijk gewezen op de avifaunistische kwaliteiten van dit terrein. De Albufera vinden we in het noordwesten van Mallorca, ten zuiden van de plaats Alcudia. Het ruim 2000 ha grote moeras ligt dicht onder de kust, slechts hiervan gescheiden door een lage met den-

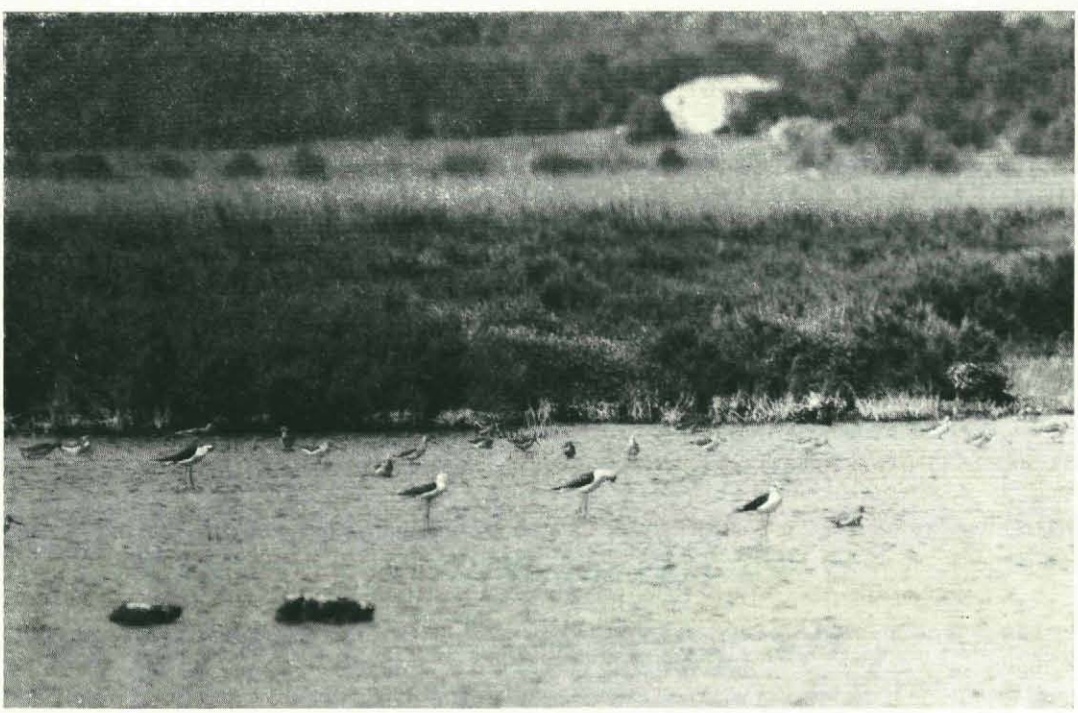

Fig. 1. *Rustende Steltkluten, Groenpootruiters en Tureluurs in de Albufera.*

Fig. 2. *Kanaal in de Albufera.*

nen begroeide duinzone. De weg van Alcudia naar C'an Picafort leidt over de overgangsstrook tussen deze duinen en het moeras. Het vegetatiepatroon wijst op een gradiënt van zilt naar brak/zoet. Onder C'an Picafort, in het zuidoosten van de Albufera, en onder Alcudia liggen de meest zilte gronden en daar zijn ook de voor steltlopers zo aantrekkelijke brede, slikkige contactzones tussen water en land (fig. 1). Via enkele dijken (fig. 3), welke ook botanisch en entomologisch interessant zijn, kan de bezoeker dieper in het moeras komen. Daar liggen uitgestrekte rietvelden gemarkeerd door lange kanalen (fig. 2).

Langs de dijken staat hier en daar wat hoger opgaand loofhout en tamelijk centraal in het complex ligt een oud, door magnifieke ruigten en loofhout omgeven fabriekje.

De vogels die eind-april, begin-mei 1975 in de Albufera werden aangetroffen, bevestigden qua soort en aantal het belang van een dergelijk steunpunt voor trekkende limicolen. Naast enkele steltlopers die er broeden, waarvan de Steltkluut (fig. 4) wel het talrijkst was, ontmoetten we er veel noordelijke soorten. Tabel 1 geeft een overzicht van de tussen 27 april en 5 mei waargenomen steltlopers welke niet op Mallorca broeden. Het voor enkele soorten per dag sterk schommelende aantalverloop wijst op een snelle successie. Opvallend was de aanwezigheid van een Poelruiter op 4 mei; deze soort passeert hoofdzakelijk in het oost-mediterrane gebied. Marra (3) zag in mei 1974 ook Breedbekstrandlopers in de Albufera, eveneens een soort met een oostelijke trekroute. Voorts waren aanwezig verscheidene paartjes alarmerende Kleine plevieren en Strandplevieren en de reeds genoemde Steltkluten. Van

Tabel 1. Overzicht van de tussen 27-4 en 5-5-1975 in de Albufera waargenomen stelt-lopers welke ter plaatse niet broeden.

	27-4	28-4	30-4	2-5	3-5	4-5	5-5
Zilverplevier	-	-	-	-	-	1	2
Bontbekplevier	15	20	15	10	15	20	10
Watersnip	1	-	-	-	-	-	-
Bosruiter	10	15	6	20	12	40	20
Poelruiter	-	-	-	-	-	1	-
Oeverloper	1	1	4	-	2	3	2
Tureluur	1	1	4	geh.	-	15	5
Zwarte ruiter	-	-	1	-	-	4	1
Groenpootruiter	2	-	-	-	1	25	8
Kleine strandloper	-	10	4	6	5	20	-
Temmincks strandloper	-	-	-	-	1	3	-
Bonte strandloper	2	1	3	-	-	geh.	-
Krombekstrandloper	3	5	4	4	10	10-15	15
Kemphaan	10	3	15	-	2	30-40	15

de laatste soort werden dagelijks enkele tientallen exemplaren waargenomen en een van de laatste dagen werd een kleine broedkolonie gevonden. Van de reigers broedt alleen de Purperreiger in de Albufera; hij was er dan ook dagelijks te zien. Ook voor deze groep is het moeras een aantrekkelijke pleisterplaats; Kleine zilverreigers waren steeds

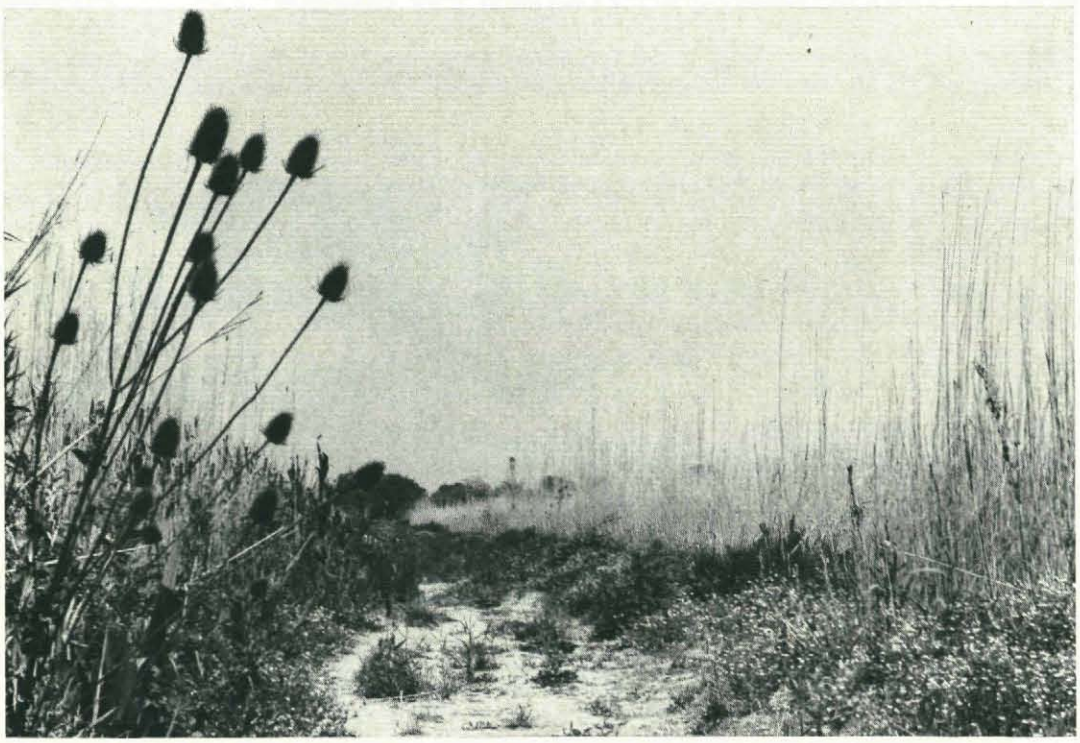

Fig. 3. *Dijk in de Albufera.*

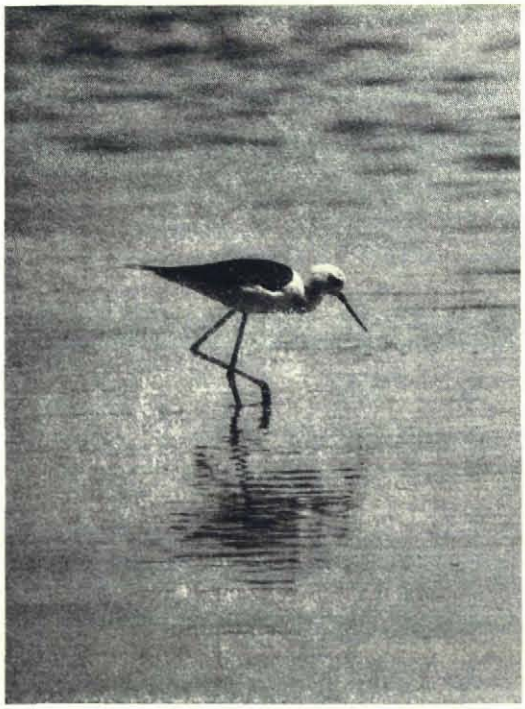

Fig. 4. *Steltkluut. Albufera 28-4-1975.*

aanwezig met op 5 mei een maximum van 13 exemplaren, voorts waren er enkele Blauwe reigers, namen wij op verschillende data een of twee Ralreigers waar en verrasten wij op 30 april in een bosje twee nog niet uitgekleurde Kwakken. In vergelijking met Marra's waarnemingen uit 1974 waren er nu weinig sterns. Marra trof vrijwel dagelijks gezelschappen moerassterns aan: naast Zwarte sterns en Witwangsterns ook Witvleugelsterns. Wij ontmoetten eerst op 5 mei een vlucht Zwarte sterns van ca. 20 vogels, tezamen met één Witwangstern. Een dag eerder verbleven er enkele uren twee Lachsterns, de enige maal dat deze soort werd waargenomen. Voor wat de roofvogels betreft vormde de vrijwel dagelijkse aanwezigheid van een of meer Visarenden (fig. 5) en gezelschapjes jagende Eleonora's valken een van de facetten die het werken in de Albufera zo plezierig maakte. Visarenden moeten nog steeds op de Balearen broeden en hun aanwezigheid in de Albufera staat ongetwijfeld in verband met de rijke visstand.
Overigens zagen wij op 3 mei een Visarend in gezelschap van een Grauwe kiekendief ♂ via de Boquervallei zee kiezen, zodat het niet uitgesloten is dat althans nog een deel van de aanwezige Visarenden trekkers betrof. De eerste Eleonora's valken werden op 29 april gezien, daarna echter vrijwel dagelijks en op verschillende plaatsen. Het tafereel dat een gezelschap op insekten jagende Eleonora's valken oplevert, laat zich niet beschrijven: men moet dit zelf hebben gezien. Verder waren in de Albufera steeds jagende en met nestmateriaal slepende Bruine kiekendieven te zien en op 5 mei ook een paartje Grauwe kiekendieven. De rijkdom aan andere vogels is enorm: Grote en Kleine karekieten, Cetti's zangers, Waaierstaartrietzangers en Zwartkoprietzangers zijn alom te

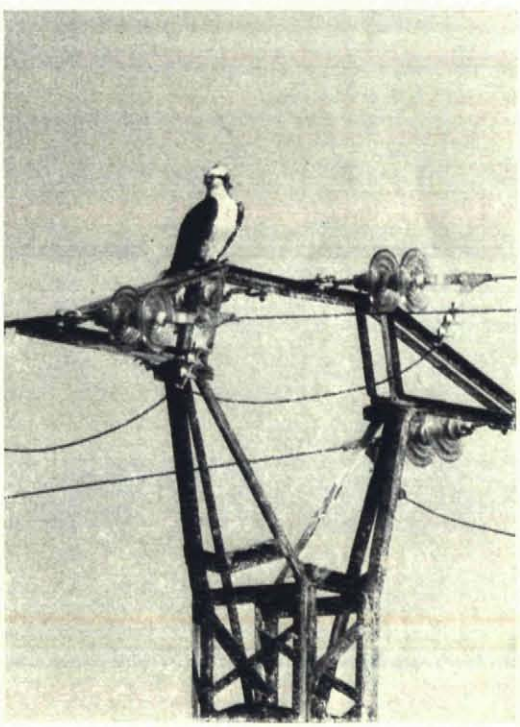

Fig. 5. *Visarend. Albufera 30-4-1975.*

horen en soorten als Hop en Roodkopklauwier zijn beslist talrijk.
Nu biedt een bezoek van ruim een week slechts een momentopname en een beschrijving van enkele alinea's is dan ook ten enenmale onvoldoende om ook maar globaal de waarde van dit terrein waar te maken: een reeks van waarnemingen over alle seizoenen is daarvoor noodzakelijk. Van het waterwild bijvoorbeeld is diep in het voorjaar alleen de broedpopulatie aanwezig, maar de autochtonen wisten ons duidelijk te maken dat in het winterhalfjaar de Albufera veel eenden herbergt, die dan ook veelvuldig worden bejaagd.
Stellig wordt de Albufera sterk bedreigd. Bekend is dat reeds eerder in deze eeuw men heeft gepoogd het moeras droog te leggen (2). Deze poging werd een fiasco. Thans liggen er de plannen om ter plaatse een toeristenstad te bouwen. De naam is er reeds: „de Stad van de meren". Het ongelukkige daarbij is dat het moeras ligt ingeklemd tussen twee plaatsen die al geheel zijn opgenomen in de massa-toeristenindustrie. Vanaf de zijde van Alcudia is men nu hard bezig met de aanleg van twee dijken diep het moeras in. Tijdens een van de excursies raakte ik in gesprek met enkele leden van een groot gezelschap Spanjaarden van het departement van landbouw. Medegedeeld werd dat de plannen voorzagen in verdere hotelbouw op de strook welke dicht onder de kust lag — op de zilte gronden dus — en dat dit gezelschap onderzocht welke delen van het meer naar binnen gelegen deel van het moeras in aanmerking konden komen voor drooglegging ten behoeve van de landbouw. Op mijn vraag of men ook in Madrid op de hoogte was van het natuurwetenschappelijk belang van de Albufera kreeg ik een bevestigend antwoord: aan het departement zijn ook biologen verbonden, die overigens niet bij het gezelschap waren, en dit belang zou zeker in de plannen een rol spelen. Men was overigens zeer geïnteresseerd te horen welke vogels dan allemaal in de Albufera huisden. Een van de laatste dagen had ik het genoegen enkele leden te ontmoeten van de ornithologische club van de Balearen.
Over deze club straks meer. Deze heren bevestigden de sombere eigen waarnemingen en de verhalen van de landbouw-ambtenaren. Ze drongen er op aan over de gang van zaken in de Albufera bekendheid te geven in Noord-Europa. Al met al dus pessimistische geluiden.
Het WWF lijkt voorbestemd om te pogen de ontwikkelingen in dit gebied nog ten goede te keren, waarbij spoed dan zeker een vereiste is. Niet ondenkbaar is daarbij dat een behouden Albufera nog eens een rol kan gaan spelen in de toeristenindustrie door het houden van rondvaarten. Wat dat betreft ziet men op Mallorca vakantie-houdend Europa zich wel met zottere zaken ontspannen. Men ontkomt niet aan de indruk dat de gang van zaken in een gebied als dit, slechts de top van een ijsberg is. Spanje wordt óók door veldbiologen druk bereisd, waardoor ontwikkelingen als deze, en het droogleggen van de befaamde Laguna Salada en de Laguna de Medina in Andalusië, zoals nu blijkt te zijn gebeurd, tenminste nog kunnen worden geregistreerd. Maar wat speelt zich af in minder intensief bereisde delen van Europa?
Thans nog biedt Mallorca een aantrekkelijk compromis voor de veldornitholoog die geen overeenstemming kan krijgen met de overige gezinsleden over een vakantiedoel. Afgezien van de doortrekkers in voor- en najaar herbergt het eiland veel van de mediterrane broedvogelsoorten, waarvan enkele opvallend talrijk zijn. Daarnaast zijn er, althans wat zeldzaamheidsgraad betreft, enkele specialiteiten, waarvan de Audouins meeuw wel de meest opmerkelijke is; deze soort is met een beetje geduld op verscheidene plaat-

Fig. 6. *Monniksgier. Mallorca 29-4-1975.*

sen langs de kust te zien. Overal rond het eiland zijn vluchten Kuhls en Noordse pijlstormvogels (de mediterrane vorm) waar te nemen en voorts ook Kuifaalscholvers. Veel genoegen viel er te beleven aan de voorjaarstrek; het eiland wemelde van de zangertjes en geregeld kwamen er grote vluchten Bijeneters over, soms zo hoog dat alleen het kenmerkende geluid was te horen. Dan waren er nog de doortrekkende roofvogels, welk evenement met name kon worden ervaren op Kaap Formentor en in de dwarsdalen van de langs de noordkust liggende bergrug.
Op deze plaatsen werden gezien een of meer trekkende Visarenden, Rode en Zwarte wouwen, Wespendieven en Bruine en Grauwe kiekendieven. Mallorca bezit verder nog broedpopulaties van enkele soorten roofvogels, waarvan de Havikarend en de Monniksgier (fig. 6) wel de kostbaarste zijn. Nadat eerst al Havikarenden in het noordoosten van het eiland waren gezien, beleefde ik op 6 mei, dank zij een indicatie van de Spaanse ornithologen, enkele genoeglijke uren aan de voet van een hoge steile wand elders. Hier huisde ook nog een paartje van de overigens op Mallorca zeldzaam geworden Havikarend; tot tweemaal toe konden de beide vogels spelend worden waargenomen.
Het behoud van de Monniksgier, een van de meest bedreigde soorten van Europa, vormt een van de belangrijkste doelen van de „grupo ornithologia balear", de hier opererende lokale vogelclub. Het is een wonder dat deze kwetsbare soort tot dusver op het met toeristen bezaaide Mallorca nog tot voortplanting weet te komen. De leden van de club volgen de gang van zaken bij de enkele nesten die er jaarlijks zijn en men wist mij te vertellen dat er dit voorjaar in ieder geval op twee nesten een jong was. Jaarlijks, aan het eind van de zomer, poogt men de Monniksgieren op Mallorca te tellen en verder tracht men via publikaties de goodwill van het publiek te winnen voor de gieren en voor andere vogels. In 1974 werd aan de hand van de op 25 augustus gehouden telling de stand op ruim 30 exemplaren geschat. De aanwezigheid en het werk van zo'n club is van onschatbare waarde voor het behoud en de kennis van de status van de lokale avifauna. Zo wist men te vertellen dat de Steenarend, welke soort in de West-Europese litteratuur nog steeds als broedvogel van Mallorca wordt genoemd, dit al jaren niet meer is. Ook kon men de oplossing geven van een gierenprobleem dat zich hier voordeed. Op 29 april nam ik bij Formentor op betrekkelijk grote afstand een vlucht van vijf gieren waar, waarbij twee vogels die ik, achteraf wat lichtvaardig hoewel niet onbegrijpelijk, voor onvolwassen Vale gieren hield, een soort die het eiland zelden aandoet. De Spanjaarden verklaarden dat dit ongetwijfeld enkele exemplaren van de Bengaalse gieren betrof die nu al weer enkele jaren geleden uit een safaripark ontsnapten. De afbeeldingen in de litteratuur gaven deze bewering wel steun. Naderhand was het amusant om de discussies onder de Britse ornithologen te horen die, veelal jaarlijks op Mallorca komend en

niet op de hoogte van deze affaire, zich nu geconfronteerd zagen met het feit dat hun vale-gierwaarnemingen van de laatste jaren suspect waren. Overigens poogden de Spanjaarden de Bengaalse gieren af te schieten, daar geconstateerd was dat deze agressief optraden tegen de Monniksgieren.

Summary. A description is given of the landscape and the birds of the marsh La Albufera on Mallorca. The author stayed here the last days of april and the first week of may 1975. The marsh has a variety of reedbeds, saltish mudflats and canals. Birdlife is rich. Table 1 shows the wader-species and its numbers seen every day. Moreover several species of herons, terns and birds of prey were observed. Among the breeding birds Black-winged Stilts, Purple Herons and Marsh Harriers occur.
La Albufera is most endangered. A new tourist-town has been planned here and parts of it are now under construction. Moreover during the stay a delegation of the Ministry of Agriculture visited the area to study the possibilities of draining. La Albufera is an important marsh for breeding-birds as well as for northern migrants. Suggestions are made that measures should be taken quickly to save La Albufera.
Some information is given about the position of the Black Vulture on Mallorca. The local birdclub is studying the ecology of this endangered species and is doing good work to save this bird for the island.

Litteratuur:
1. Aegypius, 1974. Boletin informativo del grupo de ornitologia balear.
2. Gooders, J. 1970. Where to watch birds in Britain and Europe. Londen.
3. Marra, N. 1974. Vogelwaarnemingen op Mallorca tijdvak 24 april t/m 15 mei 1974. Stencil.
4. Marra, N. 1975. Ontmoetingen met de Audouins Meeuw. Het Vogeljaar 23: 20-21.
5. Rooth, J. 1972. Verslag van de 18e jaarvergadering van de IWRB te Brno van 25-29 sept. 1972. Het Vogeljaar 20: 236-239.
6. Rooth, J. 1974. Verslag van de 19e vergadering van het International Waterfowl Research Bureau te Warschau van 10-14 september 1973. Het Vogeljaar 22: 787-790.

De Gele kwikstaart, waardvogel voor de Koekoek op Vlieland

G. Th. De ROOS
(Landbouwhogeschool, afd. Natuurbeheer, Wageningen)

In 1974 werd op 19 juni door mij een jonge Koekoek aangetroffen in een nest van de Gele kwikstaart in een duincomplex op Vlieland. Dit gebeurde tijdens een inventarisatie voor het Atlas-project. Het koekoeksjong had al veel slagpennen. Op 23 juni was het koekoeksjong verdwenen en het nest geheel verwoest. Mogelijk hebben Zwarte kraaien, Eksters of Zilvermeeuwen het ontdekt als gevolg van het bezoek door mensen aan het nest. Bekend is dat diverse personen het nest bekeken hebben en zelfs getracht is het koekoeksjong te fotograferen. Er liep een paadje vlak langs het nest. In hetzelfde duincomplex broedde nog een paar Gele kwikstaarten. Dit paar werd later met vliegvlugge jongen gezien.
Uit de litteratuur is de Gele kwikstaart als waardvogel van de Koekoek niet van Vlieland bekend. Spaans (4) vermeldt dat de Graspieper er als waardvogel het meest wordt aangetroffen. Er zijn echter ook opgaven van Veldleeuwerik, Boompieper, Paapje, Gekraagde roodstaart en mogelijk